

¹Жалдак М. І., Морзе Н. В., Рамський Ю. С.,
²Горошко Ю. В., Цибко Г. Ю., Вінниченко Є. Ф., Костюченко А. О.
¹Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова
²Чернігівський національний педагогічний університет імені Т.Г. Шевченка

Пам'яті Андрія Вікторовича Пенькова

Четвертого березня 2016 р. пішов із життя Андрій Вікторович Пеньков – відомий український інформатик, педагог, вірний товариш, чудова людина.

Андрій Вікторович стояв біля витоків української інформатики. Хочеться зупинитися на деяких віхах його плідної діяльності.

У царині української інформатики діяльність Андрія Вікторовича розпочалась у середині 80-х років минулого століття. Тоді в Чернігівському педагогічному інституті не було засновано окремої кафедри інформатики, а лише сформовано інформаційно-програмістський осередок на кафедрі вищої алгебри, яку очолював професор Л. М. Вивальнюк. Активну участь у роботі цього осередку брав і А. В. Пеньков, який працював у колективі ентузіастів поряд з Ю. Г. Бакманом, Л. М. Шидловською, Н. В. Веремієнко над адаптацією існуючих та розробкою нових програмних засобів для комп'ютерів ДВК-2М, якими було тоді оснащено лабораторії Чернігівського педагогічного інституту.

У 1989 році Андрій Вікторович вступив до аспірантури Київського державного педагогічного інституту за спеціальністю “Методика навчання інформатики”, ставши одним із перших учнів Мирослава Івановича Жалдака. Кінець 80-х був часом напруженого пошуку напрямків створення педагогічно доцільного програмного забезпечення. Одним з таких перспективних напрямків, що досліджувалися в той час, вбачалося створення педагогічного програмного засобу для підтримки навчання курсу математики в середніх навчальних закладах. У 1989 році тоді ще доцент М. І. Жалдак поставив перед А. В. Пеньковим завдання – створити програми для графічного розв’язування нерівностей. За короткий час таку програму А. В. Пеньковим за участю Ю. В. Горошка було створено, і набуті результати було оголошено ними на міжвузівській науково-практичній конференції у квітні 1989 р. у Київському державному педагогічному інституті імені О. М. Горького. Цю програму, що називалась тоді NERAV, і можна вважати витоком програм напрямку GRAN. За програмою NERAV можна було розв’язувати нерівності виду $y(x) \leq t$ або $y(x) > t$ для введеної з клавіатури неперервної функції виду $y(x)$ з графічною ілюстрацією розв’язування і уточненням за відповідними чисельними методами графічно знайденого кореня.

Після всебічного аналізу отриманого результату стало зрозумілим, що використання програм такого типу за певного удосконалення надає можливість ілюструвати математичні поняття, демонструвати застосування математичних методів дослідження різноманітних процесів і явищ, проводити чисельні експерименти, створювати і вивчати різноманітні інформаційні та математичні моделі тощо. Тому А. В. Пеньков почав плідно доопрацьовувати цю програму. Для вдосконаленого ППЗ було запропоновано назву GRAN (від англійського G_Raphic ANalysis – графічний аналіз). Цей програмний засіб створювався під найпоширеніший тоді тип персональних комп'ютерів у навчальних закладах, а саме КНОТ на базі платформи “MSX-2”. У 1990 р. Андрій Вікторович Пеньков запропонував до впровадження в навчальний процес готовий варіант пакету ППЗ «GRAN», який містив 8 програм. Його використання дало змогу будувати до п'яти графіків функцій на різних відрізках, в тому числі з точками розриву, знаходити точки перетину графіків з віссю OX , графічно розв'язувати нерівності, уточнювати отримані графічно корені рівнянь за відповідними чисельними методами, знаходити значення визначених інтегралів, об'ємів тіл обертання навколо осей OX та OY , будувати січні та дотичні до графіків функцій тощо. Поява цього ППЗ була неординарною подією для того часу. Це насправді була піонерська робота на теренах колишнього СРСР.

У 1990 р. ППЗ «GRAN» одержав схвальні відгуки під час демонстрації у НДІ СіМН (Москва) та рекомендації РНМК МО України щодо використання під час навчання математики в старших класах середньої школи. Докладний опис ППЗ – «Педагогічний засіб «GRAN». Методичні рекомендації» (укладачі М. І. Жалдак, А. В. Пеньков) – було надруковано у 1991 р. Таким чином А. В. Пеньков під керівництвом М. І. Жалдака сформував підвалини зараз популярного та відомого напрямку у створенні та використанні ППЗ, за яким вони використовуються як інструмент для унаочнення та дослідження відповідних математичних моделей в процесі розв'язування задач, висунування гіпотез і здогадок та їх обґрунтування чи спростування, інтерпретації результатів, отриманих за допомогою комп'ютера тощо.

Активна та наполеглива праця Андрія Вікторовича в аспірантурі завершилася успішним захистом дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за двома спеціальностями – 13.00.02 – методика навчання інформатики та 13.00.02 – методика навчання математики. Андрій Вікторович став першим на Чернігівщині і одним з перших в Україні кандидатом педагогічних наук із спеціальності 13.00.02 – методика навчання інформатики. Невдовзі він отримав вчене звання доцента і надалі постійно вів успішну навчальну і наукову роботу.

Більше сорока років життя Андрія Вікторовича Пенькова нерозривно пов'язані з його alma mater – Чернігівським державним педагогічним інститутом, а згодом – Чернігівським національним педагогічним університетом імені Т.Г. Шевченка. Тут він отримав вищу освіту, упродовж п'яти років будучи відмінником, неформальним лідером і гордістю фізико-математичного факультету. Згодом успішно навчав вищої математики і розглядався вченими зі світовим визнанням Я. А. Ройтбергом і З. Г. Шефтелем як перспективний учень і продовжувач досліджень у галузі функціонального аналізу. Проте Андрій Вікторович, з притаманним йому творчим підходом до життя і прагненням йти новими, нетореними науковими шляхами, обрав напрям, який тільки починав розвиватися в Україні, – інформатику і методику її навчання. Як показала вся подальша біографія А. В. Пенькова – то був правильний вибір. Андрій Вікторович до своїх останніх днів плідно працював доцентом кафедри інформатики і обчислювальної техніки Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка, вносячи вагомий вклад в наукову та педагогічну діяльність університету. Андрій Вікторович фактично створив нинішній дружний колектив кафедри з неповторною атмосферою, зібрав навколо себе таких самих відданих своїй справі творчих людей, започаткував тривале наукове і дружнє співробітництво осередків інформатиків ЧНПУ імені Т.Г. Шевченка і НПУ імені М.П. Драгоманова.

Завдяки турботам, піклуванню та наполегливості Андрія Вікторовича Ю. В. Горошко, Г. Ю. Цибко, Є. Ф. Вінниченко, А. О. Костюченко, І. М. Лукаш стали науковцями, пішовши за ним в аспірантуру до М. І. Жалдака. Та й після закінчення ними аспірантури Андрій Вікторович залишився для всіх справжнім лідером, наставником, генератором творчих ідей.

Крім педагогічної діяльності важливу роль у житті А. В. Пенькова відігравала робота у відомій нині в Україні фірмі “Віват канцелярія”, одним з засновників якої є учень Андрія Вікторовича. З 1992 р. А. В. Пеньков очолив інформаційний відділ цієї фірми, сприяв її розвитку до всеукраїнських масштабів. Він впроваджував у роботу фірми найсучасніші ІКТ-технології, а згодом став директором фірми з інформаційної безпеки. Знання, здобуті в комерційній діяльності, були впроваджені ним у розробку нових курсів кафедри інформатики і обчислювальної техніки, пов'язаних з інформаційною безпекою та захистом даних.

Спираючись на свій досвід, отриманий поза межами педагогічної діяльності, Андрій Вікторович вносив корективи в процес навчання студентів. Так з огляду на правові, етичні та

фінансові питання, пов'язані з використанням пропріетарного програмного забезпечення, ще в 2003 році на фізико-математичному факультеті за його ініціативи і безпосередньої участі було введено спецкурс «Офісні пакети, альтернативні до MS OFFICE», на якому розглядався офісний пакет OpenOffice.org. В подальшому ця ініціатива розвинулась у практично повну відмову від використання пропріетарного та перехід до вільно поширюваного програмного забезпечення у навчальному процесі на фізико-математичному факультеті Чернігівського педагогічного університету.

Поряд з фізико-математичним факультетом Андрій Вікторович активно впроваджував інформаційно-комунікаційні технології і на хіміко-біологічному факультеті, ведучи там практично всі курси інформатичної спрямованості.

Починаючи з 1995 Андрій Вікторович багато років був членом журі 4-го етапу Всеукраїнської олімпіади з інформатики для школярів.

Андрій Вікторовичем був прекрасним педагогом, справжнім вчителем, наставником. А. В. Пеньков був справжнім енциклопедистом, мав глибокі знання у багатьох сферах науки і людської діяльності; він щиро ділився ними з учнями та колегами. Заняття, які він проводив, не тільки проходили на високому науковому і методичному рівні, але й були просто цікавими, просякнутими доброзичливим гумором і вдалим жартами.

Сотні учнів Андрія Вікторовича, які зараз працюють не тільки в різних навчальних закладах у всій країні, але й в інформаційних відділах багатьох фірм, установ та організацій, вдячні йому за батьківську турботу і ґрунтовні знання.

Прославився Андрій Вікторович не тільки у науковій та викладацькій сферах. Він був незмінним ведучим на кафедральних і факультетських неформальних зібраннях, постійним організатором та головним костровим різноманітних виходів на природу, які ще ближче об'єднували колектив, дозволяли по справжньому розслабитися після важкого навчального року.

А. В. Пеньков – улюбленець дітей численних його співробітників, кращий Дід Мороз міста Чернігова. Багато років поспіль на Новорічні свята він вітав малечу, даруючи їм не тільки подарунки, але й свою мудрість і добре серце. За сумним збігом обставин, за кілька місяців до його передчасної смерті на популярному місцевому Інтернет-ресурсі був опублікований зворушливий репортаж про його дідморозівську ініціативу, де Андрій Вікторович зазначав, що стомився бути вічним Дідом Морозом...

Поважав Андрій Вікторович і своїх вчителів, завжди віддавав шану зв'язку поколінь. Він організовував неформальні відвідування 9 травня ветерана Великої Вітчизняної Війни, одного з організаторів інформатики на Чернігівщині Луки Миколайовича Вивальнюка, регулярно відвідував свого наукового наставника Мирослава Івановича Жалдака. Завдяки зусиллям Андрія Вікторовича в Чернігові відкрито меморіальні дошки визначних науковців, що працювали в Чернігівському педагогічному університеті: Луки Миколайовича Вивальнюка і Миколи Івановича Штепи. До останнього дня працював Андрій Вікторович над організацією встановлення такої самої дошки пам'яті колишньому ректору університету Віктору Миколайовичу Костарчуку. Ніхто не міг уявити, що

невдовзі проводитимуться меморіальні заходи для вшанування пам'яті самого Андрія Вікторовича, який залишив цей світ у такому молодому, плідному віці. Йому було лише 58.

Андрій Вікторович був втіленням справжнього чоловіка, науковця, Людини з великої літери, незамінним і неповторним колегою, товаришем, вчителем. Світла пам'ять про Андрія Вікторовича Пенькова назавжди залишиться в серцях усіх, кому пощастило пройти частину життєвого шляху поруч з ним.

Список використаних джерел

1. Горошко Ю.В. Про різні грані створення педагогічного програмного забезпечення // Ю.В. Горошко, А.В. Пеньков, Г.Ю. Цибко / Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання: збірник наукових праць. – К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2014. – Вип. 14(21). – С. 87-91.
2. Горошко Ю.В., Цибко Г.Ю. Методика інформатики – історія і перспективи // Ю.В. Горошко, Г.Ю. Цибко / Вісник Чернігівського державного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка. Випуск 93. Серія: педагогічні науки: Збірник. – Чернігів: ЧНПУ, 2011. – №93. – С. 61-64.
3. Дед Мороз живёт в Чернигове. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.0462.ua/news/1078615>.